

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 120/2012-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 10. mája 2012 predbežne prerokoval sťažnosť Š. K., M., a J. Ž., V., obaja zastúpení advokátkou JUDr. K. M., Ž., vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 17 ods. 2, čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Žiline a jeho uznesením sp. zn. 3 To 113/2009 z 11. novembra 2010 a vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práv podľa čl. 6 ods. 3 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Tdo 54/2011 z 30. novembra 2011 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť Š. K. a J. Ž. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 2. apríla 2012 doručená sťažnosť Š. K. a J. Ž. (ďalej len „sťažovatelia“) vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 17 ods. 2, čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 To 113/2009 a jeho uznesením

z 11. novembra 2010 a vo veci namietaného porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 2 ústavy a práv podľa čl. 6 ods. 3 a čl. 13 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Tdo 54/2011 z 30. novembra 2011.

2. Z obsahu podanej sťažnosti vyplýva, že rozsudkom Okresného súdu Martin sp. zn. 3 T 154/2002 z 26. mája 2009 boli sťažovatelia uznaní vinnými z trestného činu zneužívania právomoci verejného činiteľa formou spolupáchateľstva podľa § 9 ods. 2 a § 158 ods. 1 písm. a) Trestného zákona a trestného činu ublíženia na zdraví formou spolupáchateľstva podľa § 9 ods. 2 a § 221 ods. 1 Trestného zákona. Zároveň im bol uložený úhrnný trest odňatia slobody vo výmere jedného roka s podmieneným odkladom na skúšobnú dobu dvoch rokov a trest zákazu činnosti – výkonu služobného pomeru policajta v Policajnom zbore vo výmere štyri roky.

3. Z dôvodu podaného odvolania vo veci rozhodoval krajský súd, ktorý uznesením sp. zn. 3 To 113/2009 z 11. novembra 2010 odvolanie zamietol.

Sťažovatelia uviedli, že krajský súd svojím postupom na verejnom zasadnutí 11. novembra 2010, ktorý predchádzal rozhodnutiu, porušil nimi označené základné a iné práva, keď určil takéto poradie záverečných návrhov: 1. obhajkyňa obžalovaných, 2. obžalovaný J. Ž., 3. obžalovaný Š. K., 4. právny zástupca manželky obžalovaného Š. K. a 5. prokurátor.

Krajský súd týmto konaním postupoval v rozpore s ustanovením § 235 ods. 3 zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom v znení neskorších predpisov (ďalej aj „Trestný poriadok“), podľa ktorého: „Po vykonaní dôkazov udelí predseda senátu slovo na konečné návrhy. Ak je osobou, ktorá môže byť priamo dotknutá rozhodnutím, obvinený, má právo hovoriť posledný.“

Argumentovali tým, že právo obvineného predniesť na verejnom zasadnutí konečný návrh ako posledný má rovnaký význam ako právo posledného slova na hlavnom pojednávaní. Konečný návrh umožňuje obvinenému, aby v záujme čo najširšieho uplatnenia práva na obhajobu prehovoril ako posledný, bezprostredne predtým, ako sa senát odoberie

na záverečnú poradu, aby tak mohol ovplyvniť súd pri vyhodnocovaní výsledkov dokazovania.

4. Na základe tejto argumentácie podali sťažovatelia proti uzneseniu krajského súdu dovolanie, ktoré najvyšší súd uznesením sp. zn. 1 Tdo 54/2011 z 30. novembra 2011 odmietol.

K napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu sťažovatelia uviedli, „že intenzita porušenia ich procesných práv dovolacím súdom dosiahla ústavnoprávnu dimenziu tým, že tento súd buď z nevedomosti, alebo úmyselne nerozlišil medzi dvomi navzájom nezameniteľnými pojmami procesného práva - prípustnosťou a dôvodnosťou dovolania - samostatne upravenými, ktoré sú takto upravené aj v zákone (porov. § 382 a § 392 Trestného poriadku), ktoré majú odlišné dôsledky a s nimi sa spájajú aj rozdielne reakcie súdu vo forme jeho rozhodnutia vo vzťahu k podanému dovolaniu.

Ak totiž dovolací súd považoval dovolanie sťažovateľa za prípustné, podané oprávnenou osobou a včas, ale po preskúmaní napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu a konania mu predchádzajúceho zistil, že dovolanie nebolo dôvodné, teda že dôvody dovolania neboli preukázané, správnym procesným postupom mal najvyšší súd dovolanie zamietnuť na verejnom zasadnutí podľa § 392 ods. 1 v spojení s § 384 a nasl. Trestného poriadku, a nie ho svojvoľne odmietnuť na neverejnom zasadnutí podľa § 382 písm. c) Tr. por. (porov. aj veci sp. zn. I. ÚS 402/2008 a I. ÚS 129/2010).“.

5. Sťažovatelia v závere sťažnosti navrhujú, aby ústavný súd sťažnosť prijal na ďalšie konanie a aby následne rozhodol nálezom, v ktorom vysloví porušenie základných a iných práv postupom a uznesením krajského súdu a uznesením najvyššieho súdu, zruší predmetné uznesenia, veci vráti na ďalšie konanie a prizná primerané finančné zadosťučinenie, ako aj úhradu trov právneho zastúpenia.

6. Najvyšší súd napadnutým uznesením sp. zn. 1 Tdo 54/2011 z 30. novembra 2011 dovolanie sťažovateľov podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku (zákon č. 301/2005 Z. z.) odmietol. V podstatnej časti odôvodnenia uviedol:

«Je potrebné prisvedčiť tvrdeniu obhajobe a vyplýva to i z obsahu Zápisnice o verejnom zasadnutí zo dňa 11. novembra 2010 na odvolacom Krajskom súde v Žiline, že

po udelení slova predsedníčkou senátu na záverečné návrhy (konečné návrhy), nedostali dovolatelia právo hovoriť ako poslední. Poradie konečných, návrhov bolo: 1. Obhajkyňa obžalovaných, 2. Obžalovaný J. Ž., 3. Obžalovaný Š. K., 4. Právny zástupca manželky obžalovaného Š. K. M. K. JUDr. R., 5. prokurátor.

V tejto súvislosti je ale potrebné uviesť, že právo konečného návrhu bolo obom obvineným umožnené a teda, nebolo im odňaté. Konečné návrhy predniesli obhajkyňa a obaja obvinení po tom, ako na otázku predsedníčky senátu, či majú procesné strany ďalšie návrhy na doplnenie dokazovania, zhodne uviedli, že ďalšie návrhy na doplnenie dokazovania nemajú.

Poradie, aké zvolila predsedníčka senátu pri udelení slova na konečné návrhy, je síce v rozpore s ustanovením § 235 ods. 3 veta druhá Tr. por., ale pre úplnosť sa žiada poznamenať, že ak by aj malo ísť o porušenie práva na obhajobu, je potrebné skúmať, či toto právo bolo porušené zásadným spôsobom, a či takéto porušenie práva na obhajobu mohlo vyvolať iné rozhodnutie o vine oboch obvinených a teda, či výrazne zmenilo postavenie obvinených pred súdom.

Najvyšší súd Slovenskej republiky v tejto súvislosti poznamenáva, že obsah pojmu „udelenie slova na konečné návrhy“, ktoré je špecifické pre verejné zasadnutie na odvolacom súde, je potrebné, podľa názoru najvyššieho súdu, vykladať rozdielne k právu posledného slova, ktoré zákonodarca oddeľuje od záverečných rečí v závere hlavného pojednávania, t. j. na súde prvého stupňa. Zákonodarca právo posledného slova zvýrazňuje aj samostatným paragrafovým ustanovením, čím toto právo prísne povýšil na právo samostatné, kde počas prejavu obžalovanému nesmú súd, ani nikto iný klásť otázky a kde toto právo nesmie byť obvinenému odňaté.

Najvyšší súd sa plne stotožňuje s názorom obhajoby uvedeného v dovolaní, že pokiaľ by dovolateľom nebolo umožnené predniesť na hlavnom pojednávaní pred súdom prvého stupňa, po záverečných rečiach, posledné slovo, došlo by k zásadnému porušeniu práva na obhajobu, ktoré by napĺňalo dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Tomuto záveru v súčasnosti už korešponduje jednak judikatúra Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ako i nálezy Ústavného súdu Slovenskej republiky.

V danom prípade však nejde o namietaný postup pred súdom prvého stupňa, ale o verejné zasadnutie pred odvolacím súdom kde najvyšší súd konštatuje, že zo strany

odvolacieho súdu došlo síce k pochybeniu, ale z pohľadu jeho závažnosti skôr formálnemu pochybeniu vo vzťahu k poradiu udelených a prejavovaných konečných návrhov. Obaja obvinení mali právo slova na konečný návrh a tento aj každý z nich využil. Obhajkyňa aj obaja obvinení predniesli svoje vyjadrenia, pričom obvinení sa v konečnom návrhu pripojili ku konečnému návrhu svojej obhajkyne.

Zásadným porušením práva na obhajobu sa totiž rozumie najmä porušenie ustanovení o povinnej obhajobe (§ 37 Tr. por.). V prípade, ak obvinený po určitú časť trestného konania nemal obhajcu napriek tomu, že ho mal mať, potom je splnená táto podmienka dovolania spravidla vtedy, ak orgány činné v trestnom konaní alebo súd, v tomto čase skutočne vykonávali úkony trestného konania, ktoré smerovali k vydaniu meritórneho rozhodnutia, ktoré bolo napadnuté dovolaním.

Obvinení mali počas celého konania dostatočný priestor na vyjadrenie sa ku všetkým skutočnostiam, pričom zo spisu nebolo preukázané, že by im bolo bránené, resp. odopreté vykonávať svoje práva. Ak obvinení mali za to, že je porušované ich právo na obhajobu, mali žiadať zaprotokolovanie námietky.

Nakoľko obvinení boli zastúpení obhajcom, ktorý taktiež využil právo vyjadriť sa k predmetu konania a dostatočným spôsobom obhajoval svojich klientov, argumentácia obvinených o zásadnom porušení práva na obhajobu je nedôvodná.

Z uvedeného je zrejmé, že v rozsahu námietok obvinených nie sú splnené dôvody dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Tr. por., a preto Najvyšší súd Slovenskej republiky podľa § 382 písm. c) Tr. por. dovolanie obvinených Š. K. a J. Ž. na neverejnom zasadnutí odmietol.»

II.

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľov. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, návrhy podané oneskorene, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

8. Sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

9. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

10. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade,

ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

11. Z námietok uvedených v sťažnosti je zrejmé, že sťažovatelia sa zo strany ústavného súdu domáhajú prehodnotenia záverov najvyššieho súdu spôsobom, ktorý by mal nasvedčovať opodstatnenosti ich právneho názoru týkajúceho sa porušenia ich práva na obhajobu spočívajúceho v nesprávnom poradí pri udelení slova na konečné návrhy v priebehu verejného zasadnutia pred krajským (odvolacím) súdom, pričom v sťažnosti uvádzajú v podstate rovnaké argumenty, s ktorými sa už najvyšší súd vysporiadal. Týmto však stavajú ústavný súd do úlohy ďalšej súdnej inštancie, ktorá mu, ako to bolo vyjadrené (bod 10), neprislúcha.

12. Ústavný súd vo svojej rozhodovacej praxi opakovane poukázal na to, že ústavne zaručené právo na obhajobu (čl. 50 ods. 3 ústavy) je jedným zo základných komponentov spravodlivého procesu, pričom táto ústavná záruka sa prirodzene premieta aj do procesného predpisu, ktorým je Trestný poriadok.

Právna úprava garantuje právo obvineného vyjadriť sa ku všetkým skutočnostiam, ktoré sa mu kladú za vinu, a k dôkazom o nich, právo uvádzať okolnosti a dôkazy slúžiace na jeho obhajobu, robiť návrhy a podávať opravné prostriedky (porov. § 34 ods. 1 Trestného poriadku č. 301/2005 Z. z a § 33 ods. 1 Trestného poriadku č. 141/1961 Zb.).

13. Námietky sťažovateľov smerujú proti postupu odvolacieho súdu, ktorý nesprávne určil poradie pri udelení slova na konečné návrhy v priebehu verejného zasadnutia. Zákonná úprava konania o odvolaní (pod marginálnou rubrikou „Konanie na odvolacom súde“) sa o práve na konečný návrh a posledné slovo nezmieňuje. Podľa všeobecnej úpravy priebehu verejného zasadnutia (§ 235 Trestného poriadku č. 141/1961 Zb.), ktorá na odvolacie konanie dopadá (podľa § 263 ods. 1 Trestného poriadku č. 141/1961 Zb. odvolací súd rozhoduje na verejnom zasadnutí), po vykonaní dôkazov udelí predseda senátu slovo

na konečné návrhy. Ak je osobou, ktorá môže byť priamo dotknutá rozhodnutím, obvinený, má právo hovoriť posledný (§ 235 ods. 3 Trestného poriadku č. 141/1961 Zb.).

Z uvedeného je zrejmé, že právo na udelenie slova ku konečným návrhom je viazané na podmienku, že na verejnom zasadnutí bolo vykonané dokazovanie. Ústavný súd svoj názor v danom prípade, na rozdiel od záverov najvyššieho súdu, opiera o teóriu trestného procesu, ktorá konečné návrhy považuje za obdobu záverečných rečí a posledného slova na hlavnom pojednávaní. Majú podľa nej vytvoriť priestor stranám vyjadriť stanovisko k doplneniu dokazovania a jeho vplyvu na preskúmané rozhodnutie (porov. Šámal, P., Král, V., Baxa, J., Púry, F.: Trestní řád. II. díl. 4. vydání, 1622 s.).

14. Zo zápisnice z verejného zasadnutia je zrejmé, že krajský (odvolací) súd náležitým procesným spôsobom zamietol ďalšie návrhy na doplnenie dokazovania, t. j. ďalšie dokazovanie nevykonával. Za situácie, keď sa odvolací súd celkom stotožnil s rozsahom skutkových zistení, ako ich vykonal prvostupňový okresný súd a vyhodnotil ich ako dostatočné aj pre rozhodnutie o odvolaní, teda (opäť zdôrazňujúc) nevykonával ďalšie dokazovanie vo veci, nemožno v posudzovanom prípade určiť poradia pri udelení slova na konečné návrhy vnímať ako porušenie ústavne zaručeného práva na obhajobu (obdobne uznesenie Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 59/08 zo 4. decembra 2008).

15. Pokiaľ ide o námietky sťažovateľov týkajúce sa spôsobu rozhodnutia najvyššieho súdu (bod 4) a polemiku vedenú o prípustnosti dovolania a dôvodnosti dovolania, ústavný súd konštatuje, že najvyšší súd postupoval správne, keď dovolanie odmietol na neverejnom zasadnutí podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku pre nesplnenie dôvodov podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

Podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku dovolací súd na neverejnom zasadnutí uznesením, bez preskúmania veci, odmietne dovolanie, ak je zrejmé, že nie sú splnené dôvody dovolania podľa § 371.

Podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku dovolanie možno podať, ak zásadným spôsobom bolo porušené právo na obhajobu.

V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje aj na ustanovenia § 382a a § 383 Trestného poriadku (pod marginálnou rubrikou „Rozhodnutie o dovolaní na neverejnom zasadnutí“), podľa ktorých:

Dovolací súd môže rozhodnúť aj na neverejnom zasadnutí o dovolaní, ak zistí, že dôvody dovolania, ktoré bolo podané v prospech obvineného, sú zjavne preukázané a je zrejmé, že vytýkané nedostatky povedú k postupu podľa § 386 a § 388 ods. 1 [§ 382a].

Ak dovolací súd zistil, že sú dané dôvody dovolania uvedené v návrhu alebo predbežne zistené súdom v prospech obvineného a sú splnené podmienky na jeho podanie, určí termín verejného zasadnutia [§ 383].

Pre úspešnosť dovolania je potrebná kombinácia podmienok prípustnosti a musí byť daný aj jeden z dovolacích dôvodov. Osobitosť spočíva v tom, že podmienky prípustnosti podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku sú nielen podmienkami prípustnosti, ale aj dovolacím dôvodom podľa § 371 Trestného poriadku.

16. Najvyšší súd v napadnutom uznesení jednoznačným spôsobom rozhodol, že v rozsahu námietok obvinených (sťažovateľov) nevidel porušenie práva na obhajobu (bod 6), preto bol oprávnený postupovať v zmysle ustanovenia § 382 písm. c) Trestného poriadku a odmietnuť dovolanie na neverejnom zasadnutí.

17. Berúc do úvahy uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. mája 2012